

● *Veel energiehout in Nederland*

Europa zet in op een sterke toename van het gebruik van biomassa voor duurzame energie. Op dit moment groeit de vraag naar energiehout in ons land, maar tegelijkertijd is er sprake van een ruim aanbod. Veel oud hout gaat dan ook naar het buitenland; met name naar Duitsland is de export fors gestegen. De ontdoeners van oud hout betalen steeds minder om van hun hout af te komen, waardoor de inzameling en verwerking van oud hout minder winstgevend is geworden. Ook staan de prijzen voor resthout onder druk. Het afgelopen jaar inventariseerde Probos de markt voor oud hout en resthout in Nederland door middel van een vragenlijst aan 20 bedrijven. Tevens keek zij naar de beschikbaarheid van hout uit het Nederlandse bos dat in de toekomst voor duurzame energie gebruikt zou kunnen worden. De belangrijkste resultaten worden hier samengevat.

2004 nr 1

Veel energiehout in Nederland

Grotere hoeveelheid oud hout

Op basis van reacties op de vragenlijst schatte SBH voor 1999 de omvang van de markt voor oud hout in ons land op 1 miljoen ton. Deze hoeveelheid is door SBH naar beneden bijgesteld in verband met overschattingen door de deelnemende bedrijven en door overlap met het resthout (bijvoorbeeld afkorthout dat als schoon afvalhout (A-hout) wordt ingezameld). Op basis van nieuwe informatie van bedrijven is voor 2003 de omvang van de markt voor oud hout 1.2 miljoen ton, oftewel bijna 200.000 ton meer dan in 1999. Echter, de geschatte marktomvang is indicatief, want dubbeltellingen zijn niet te vermijden.

De grootste afnemer van A-hout in Nederland is Presswood in Ermelo. De platenindustrie in België, Duitsland en in mindere mate Italië, is tevens een belangrijk afzetkanaal voor Nederlands A-hout (ca. 120.000 ton). Voor wat betreft het licht verontreinigde B-hout is de energiesector in binnen- en buitenland de grootste afnemer, gevolgd door (spaan)plaatfabrikanten in met name Italië. De export van B-hout naar Zweden voor energieopwekking is nog steeds aanzienlijk: ca. 70.000 ton per jaar. Verdergaande professionalisering en schaalvergroting hebben het mogelijk gemaakt het grof huishoudelijk afval, bedrijfsafval en bouw- en sloopafval meer en beter te sorteren, waardoor afvalverwerkers nog enige winst kunnen maken. De winstgevendheid van de afvalhoutverwerkers staat echter onder druk door de dalende innameprijzen, die de ontdoener van oud hout bereid is te betalen. De berichtgeving over het toenemend gebruik van oud hout voor duurzame energie maakt dat ook de ontdoener zijn voordeel wil halen.

Groeiende export van oud hout naar Duitsland

Export van afvalhout is in Nederland de afgelopen jaren sterk toegenomen, met name naar Duitsland waar de mogelijkheden voor nuttige toepassing of hergebruik groter zijn. Waarschijnlijk zal op korte termijn er een extra-grote verschuiving van oud hout naar Duitsland plaatsvinden en dan met name naar energiecentrales aldaar. Nederlandse handelaren geven aan dat allereerst de prijs in Duitsland beter is, maar nog belangrijker is dat de prijs voor een flink aantal jaren vaststaat. Dit garandeert continuïteit en dus de mogelijkheid hierop te anticiperen. De Duitse duurzame energiemarkt heeft momenteel een grote concurrentiekracht als gevolg van een speciale wetgeving: 'Erneuerbare Energien Gesetz'.

Aanbod resthout stabiel

Uit de respons op de vragenlijst blijken er geen (grote) veranderingen te zijn opgetreden in de markt voor resthout ten opzichte van 1999. De hoeveelheid resthout in Nederland (in de vorm van zaagsel en krullen) bedraagt jaarlijks circa 400.000 tot 600.000 ton. Dit is exclusief afkorthout dat vaak als A-hout wordt ingezameld (200.000 - 250.000 ton). Het afgenomen houtverbruik in ons land gedurende de laatste drie jaren en de afgenomen activiteit bij de binnenlandse zagerijen roept de vraag op of het aanbod van resthout werkelijk zo stabiel is. Het kan zijn dat deze situatie mede wordt bepaald doordat Nederland een netto importeur is geworden van resthout: in 2002 bedroeg volgens het CBS de netto invoer van resthout 300.000 m³. Probos zal in 2004 in het kader van het Europese project BioXchange (zie kader) trachten te achterhalen hoeveel resthout er daadwerkelijk vrij komt bij de Nederlandse houtverwerkende bedrijven.

Probos actief in het Europese project BioXchange

Een internationaal consortium van 12 partijen uit Groot-Brittannië, Zweden, Polen, Oostenrijk, Duitsland, België en Nederland is in september 2002 gestart met de ontwikkeling van een internationale marktplaats voor biomassa. In Nederland zijn de Nationale Reststoffenbeurs, Probos en Ecofys partners in het project. Aanvankelijk ligt de focus in deze studie op boshout, oud hout en resthout, die op dit moment in Europa de meest transparante en de meest verhandelde biomassastromen zijn. Echter, de marktplaats moet geleidelijk aan alle biomassastromen omvatten, met inbegrip van biomassa die beschikbaar komt bij kleinere leveranciers (bijvoorbeeld afgewerkte oliën en vetten, of residuen van de agrofood-industrie). Dit segment van de biomassamarkt bedraagt ongeveer 50% van het totale potentiële aanbod en zal een belangrijk aandachtspunt zijn van de marktplaats.

Grote toekomst weggelegd voor houtige biomassa?

De EU zet stevig in op een forse toename van de productie en het gebruik van duurzame energie. Houtige biomassa krijgt daarbij een belangrijke rol. In Nederland en Duitsland zijn de energieproducenten gestart met de inzet van agrarische afvalproducten en oud hout. Deze beide afvalstromen leveren de goedkoopste biobrandstoffen. Afhankelijk van beschikbaarheid en prijs worden ook resthoutchips van de zagerijen gebruikt voor duurzame energie.

Voor de energieproducenten lijkt er op dit moment voldoende aanbod van oud hout en resthout te zijn, om hun vraag naar biomassa te kunnen dekken. Gaat de vraag naar biomassa écht stijgen, dan komen de grenzen van de beschikbare hoeveelheden oud hout en resthout in zicht en kan het bos als een groot reservoir van energiehout gaan dienen, zo mogelijk aangevuld met speciaal aangelegde energiebeplantingen. De prijs voor energiehout uit het bos zal dan richtinggevend (moeten) zijn voor de prijs van biomassa die energieproducenten bereid zijn te betalen. Echter, voorlopig is er nog voldoende goedkopere biomassa beschikbaar en is het boshout nog te duur voor hen.

		Energie sector		
Afval sector	Schoon oud hout (A-hout)	Schors	Oogstresiduen	Bos sector
	Oud hout licht verontreinigd (B-hout)	Zaagsel	Vezelhout	
	Verontreinigd oud hout (C-hout)	Chips	Onrendabel dunningshout	
		Houtverwerkende industrie		

Beperkte bijdrage uit Nederlandse bos

Probos heeft een verkenning gedaan naar de beschikbare hoeveelheid boshout in Nederland dat als energiehout kan worden ingezet. Er zijn de volgende opties voor meer energiehout uit het bos:

- o Als het lage percentage van de bijgroei, die in de Nederlandse bossen wordt geoogst, verhoogd kan worden van 55 naar 80% kan de reguliere houtoogst met zo'n 400.000 m³ toenemen, zonder het duurzaamheidsprincipe geweld aan te doen. Probos schat dat 200.000 m³ hiervan voor energie kan worden ingezet.
- o Het oogsten van hout dat nu in het bos achter blijft en waarvoor nauwelijks andere toepassingen te bedenken zijn. De inzameling van kromme bomen, van top hout en vellingsresten zou bij een oogst van 80% van de bijgroei een potentiële extra hoeveelheid energiehout kunnen opleveren van circa 400.000 m³. Naast de hoge oogst-, transport- en voorbereidingskosten is het de vraag of het ecologisch verantwoord is om met de oogst van top hout en vellingsresten extra nutriënten uit het bos te verwijderen. Probos schat dat onder de huidige verhoudingen ongeveer 10% van het tak- en top hout daadwerkelijk en op een verantwoorde wijze als energiehout geoogst kan worden. Het zou dan om circa 40.000 m³ per jaar gaan.
- o Oogst van vroege, onrendabele dunningen, die de afgelopen jaren vaak zijn uitgesteld of helemaal niet meer worden uitgevoerd. Potentieel gaat het om een hoeveelheid van circa 50.000 m³ aan onrendabel dunningshout per jaar.

Tellen we alles bij elkaar op, dan kan er zonder al te veel problemen jaarlijks circa 300.000 m³ energiehout extra uit het Nederlandse bos geoogst worden. Dit komt overeen met 150.000 ton droge stof. Zetten we dit af tegen de potenties van de oud hout en resthoutmarkten dan is de bijdrage van energiehout uit het Nederlandse bos vooralsnog beperkt. De potentiële bijdrage van boshout zou theoretisch kunnen verdubbelen tot circa 600.000 m³, maar dat is in de huidige situatie beslist niet vanzelfsprekend. Hier ligt een uitdaging voor de bossector.

Meestoken van biomassa sterk toegenomen

Uit recente Novem-cijfers blijkt dat het meestoken van biomassa in kolencentrales in 2002 is verdubbeld ten opzichte van 2001, waarbij in totaal 540.000 ton biomassa is ingezet. Dit betrof voornamelijk diermeel en afval uit de voedingsindustrie en naar schatting iets minder dan 200.000 ton oud hout. Voor de decentrale energieproductie werd in Nederland in 2002 alleen hout als brandstof gebruikt: 165.000 ton voornamelijk resthout met een beperkt deel boshout. Grof geschat betekenen de cijfers over 2002 dat bij het resthout ongeveer 25% van het beschikbare aanbod als biomassa voor duurzame energie werd ingezet en voor het oud hout circa 20%. Beide houtstromen bieden dus nog flink wat soelaas voor de vraag naar biomassa vanuit de energiesector.

Conclusie

Ondanks de toenemende inzet van houtige biomassa voor duurzame energie is er in de markten voor oud hout en resthout nog steeds sprake van een ruim aanbod. Dat heeft geleid tot dalende prijzen, waardoor de verwerking en handel minder winstgevend is dan een paar jaren geleden. De markt voor oud hout (A-hout) is ondertussen verzadigd.

De export van oud hout is de afgelopen tijd verder toegenomen en door de ontwikkelingen in met name Duitsland is het te verwachten dat deze trend doorzet. De markt voor resthout is de afgelopen jaren min of meer stabiel gebleven. Indien de vraag naar biomassa in de toekomst sterk gaat toenemen, dan kan ook het boshout een bijdrage leveren aan de brandstofvoorziening: jaarlijks zou er circa 300.000 m³ extra energiehout uit het bos geoogst kunnen worden, zonder afbreuk te doen aan het duurzaamheidsprincipe.

Nico Leek

Mark van Benthem